

Galina BOBEICĂ
Doctorandă
Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

Evoluția limbajului diplomatic în context lingvistic

Rezumat: Diplomația, apărută în adâncă antichitate, a cunoscut o îndelungată evoluție istorică manifestându-se pe scară largă odată cu crearea primelor formațiuni statale. Scopul primordial al diplomației este de a realiza obiectivele politicii externe și a susține interesele națiunii într-un mod benefic pentru relațiile internaționale. Prin limbaj diplomatic se înțelege modul în care o limbă este vorbită de către un grup de profesioniști în cadrul domeniului diplomatic. Limbajul diplomatic reprezintă un instrument al comunității diplomatice de modelare a scopurilor politicii internaționale și oglindește semnătura unei națiuni civilizate. Limbajul diplomatic poate fi considerat arta de a convinge, modela și influența modul de percepere a unei anumite probleme, fiind mai degrabă un limbaj de conciliere decât un limbaj de revelație. Comunicarea de față are drept scop cercetarea dimensiunii diacronice al limbajului diplomatic în context lingvistic. Un aspect important în discursul diplomatic îl ocupă limbajul și mijloacele strategice de comunicare. Este bine știut faptul că limbajul implică o selecție a anumitor unități lingvistice care sunt folosite în dependență de registrul participanților la această comunicare. De-a lungul timpului limbajul diplomatic a evoluat de la o cultură contextuală primitivă, particularitate a lumii antice care se caracterizează prin comunicări clare și directe, la o cultură contextuală elevată, particularitate a lumii contemporane, care se caracterizează prin comunicări implicite și indirecte în care comunicarea non-verbală și modul de exprimare sunt factori importanți. Limbajul diplomatic reprezintă «știința sau arta negocierilor» care cuprinde întregul sistem de interese stabilite între națiuni, având drept scop menținerea păcii

și bunei armonii între state. Astfel, limbajul diplomatic devine emblema unei națiuni civilizate.

Cuvinte cheie: limbă, limbaj diplomatic, diplomație, evoluție, context lingvistic

Résumé: La diplomatie, apparue dans la plus haute antiquité, a connu une longue évolution historique, se manifestant à grande échelle avec la création des premières formations étatiques. Le principal but de la diplomatie est d'atteindre les objectifs de la politique étrangère et de soutenir les intérêts de la nation d'une manière qui profite aux relations internationales. La langue diplomatique désigne la manière dont une langue est parlée par un groupe de professionnels du domaine diplomatique. Le langage diplomatique est un instrument de la communauté diplomatique qui sert à façonner les stratégies de la politique internationale et reflète la signature d'une nation civilisée. Le langage diplomatique peut être considéré comme l'art de convaincre, de modeler et d'influencer la façon dont un certain problème est perçu, tout en étant un langage de conciliation plutôt qu'un langage de révélation. La présente investigation vise à étudier la dimension diachronique du langage diplomatique dans un contexte linguistique. Un aspect important du discours diplomatique est occupé par la langue et les moyens de communication stratégiques. Il est bien connu que la langue implique une sélection de certaines unités linguistiques qui sont utilisées en fonction du registre des participants à cette communication. Au fil du temps, le langage diplomatique a évolué d'une culture contextuelle primitive, une particularité du monde antique caractérisée par des communications claires et directes, à une culture contextuelle élevée, une particularité du monde contemporain, caractérisée par des communications implicites et indirectes dans lesquelles le non-verbal et le mode d'expression sont des facteurs importants. Le langage diplomatique est la «science ou l'art de la négociation» qui englobe tout le système d'intérêts établi entre les nations, dans le but de maintenir la paix et la bonne harmonie entre les États. Ainsi, le langage diplomatique devient l'emblème d'une nation civilisée. Bien que nous nous concentrons généralement sur le message plutôt que sur les moyens, une certaine connaissance de la langue utilisée dans la diplomatie peut conduire à une meilleure compréhension du fonctionnement de la diplomatie

et des fonctions diplomatiques, et pourquoi certains processus diplomatiques réussissent mieux que d'autres. Par conséquent, un aspect important du discours diplomatique est occupé par la langue et les moyens de communication stratégiques. Les mots véhiculent des idées qui, selon la pensée de Platon, sont beaucoup plus permanentes que les objets.

Mots-clés: langue, discours diplomatique, diplomatie, évolution, contexte linguistique

Abstract: Diplomacy, which traces back to the remote antiquity, underwent through a long historical evolution and began to manifest itself widely with the onset of the early states. The main purpose of diplomacy is to strengthen the state it serves. It also strives to promote state interests in a positive and peaceful way. By diplomatic discourse, we understand the way in which a language is spoken by a group of diplomatic professionals. The diplomatic language is thus, an instrument of the diplomatic community aiming to shape the goals of international politics and mirrors the signature of a civilized nation. Diplomatic language can be considered the art of convincing, modelling and influencing the way a certain issue is perceived, being a language of conciliation rather than a language of revelation.

The present paper aims to investigate the diplomatic discourse in a linguistic context from the diachronic point of view, as the language and the communication strategies occupy an important aspect in the diplomatic discourse. It is well known that speech implies a selection of words made from the lexical storehouse, which the speaker and his addressee possess in common. Over the time, diplomatic language has evolved from a primal contextual culture, a peculiarity of the ancient world that is characterized by clear and direct communications, to an elevated contextual culture, a peculiarity of the contemporary world, which is characterized by implicit and indirect communications in which non-verbal and verbal way of expression are important factors. The diplomatic language is «the science/art of negotiation» which embraces the entire system of interests established between nations, aiming to maintain peace and good harmony between states. Thus, the diplomatic language becomes the emblem of a civilized nation.

Keywords: language, diplomatic language, diplomacy, evolution, linguistic context

Introducere

Limbajul diplomatic reprezintă comunicarea în cadrul activității diplomatice. Prin limbaj diplomatic se înțelege modul în care o limbă este vorbită de către un grup de profesioniști în cadrul domeniului diplomatic. Aceasta ne permite să afirmăm că limbajul diplomatic prezintă un cod utilizat de un grup de vorbitori, care are drept scop asigurarea unei comunicări și perceperea mesajului de către destinatar. Limbajul diplomatic reprezintă un instrument al comunității diplomatice de modelare a scopurilor politicii internaționale și oglindește semnătura unei națiuni civilizate. Controlul sensului cuvintelor și conceptelor conduce de obicei, spre controlul proceselor, și în cele din urmă, al puterii. Limbajul diplomatic poate fi considerat arta de a convinge, modela și influența modul de percepere a unei anumite probleme, fiind mai degrabă un limbaj de conciliere decât un limbaj de revelație.

Deși de obicei ne concentrăm asupra mesajului mai mult decât asupra mijloacelor, gradul de cunoaștere a limbii utilizate în diplomație poate duce la o mai bună înțelegere a modului în care funcționează diplomația și funcțiile diplomatice, și de ce unele procese diplomatice au mai mult succes decât altele. De aceea, un aspect important în discursul diplomatic îl ocupă limbajul și mijloacele strategice de comunicare. Cuvintele transportă idei care, conform gândirii lui Platon, sunt mult mai permanente decât obiectele. Dea lungul timpului limbajul diplomatic a evoluat de la o cultură contextuală primară, particularitate a lumii antice care se caracterizează prin comunicări clare și directe, la o cultură contextuală elevată, particularitate a lumii contemporane, care se caracterizează prin comunicări implicite și indirecte în care comunicarea non-verbală și modul de exprimare sunt factori importanți.

Definirea conceptului „diplomație”

Înainte de a începe cercetarea unui domeniu atât de vast, consideram necesar să stabilim sensul în care vom utiliza termenul *diplomație* în studiul nostru. În esență, diplomația nu este altceva decât un alt termen pentru conceptul de negociere, în special între diplomații care reprezintă

state diferite. Dicționarul lui G.R. Berrige și Alan James, *A Dictionary of Diplomacy*, definește diplomația ca fiind principalul mijloc prin care statele comunică între ele, permițându-le să aibă o relație sistematizată și complexă; orice încercare de a promova negocierile internaționale, mai ales în circumstanțele de criză acută, indiferent dacă este vorba de conflicte inter- sau intra-statale, instrumentul fundamental fiind tactul (*A Dictionary of Diplomacy* 87). O altă definiție a diplomației o găsim la Martin Wight, care consideră că «diplomația este un sistem și o artă a comunicării între puteri» (*Politica de Putere* 121). Harold Nicolson, diplomat britanic din secolul XIX-XX și autorul cărții *Diplomacy*, pornește de la definiția diplomației din *Oxford English Dictionary* care stabilește diplomația ca fiind «gestionarea relațiilor internaționale prin negociere, metoda prin care aceste relații sunt ajustate și gestionate de către ambasadori și trimiși»; iar mai apoi concluzionează că diplomația este «gestionarea relațiilor dintre statele independente prin negociere» (*Diplomacy* 15). În *Diplomat's Dictionary* scrisă de Chas. W. Freeman, Jr. găsim mai multe definiții ale diplomației, printre care cele mai informative considerăm a fi definițiile lui Sir Ernest Satow, diplomat britanic din secolul al XIX-lea, care consideră că «diplomația este aplicarea inteligenței și a tactului în desfășurarea relațiilor oficiale între guvernele statelor independente»; și cea a lui Henry A. Kissinger, care definește diplomația drept «arta de raportare a statelor între ele făcând recurs la acord, astfel evitându-se exercitarea forței»; pentru Napoleon, însă, diplomația reprezenta «poliție în costum măreț» (*Diplomat's Dictionary* 97).

Dominantă în definițiile citate este ideea că diplomația reprezintă un sistem de gestionare a relațiilor internaționale prin negociere și prin aplicarea inteligenței și tactului. În această ordine de idei, reflectând asupra acestor definiții, deși largi dar destul de exacte, considerăm că diplomația, în termeni extinși, este executarea politicii externe și gestionarea relațiilor internaționale prin negociere și dovadă de inteligență și tact în realizarea relațiilor amiabile cu celelalte state. Prin urmare diplomația este arta comunicării, scopul căreia este de a conveni asupra arbitrajului pe arena internațională.

Termenul *diplomație* derivă din grecescul, *diploma* (*diploimara*) care avea forma unei instrucțiuni speciale, scrise pe două table suprapuse, în care erau specificate scopul și sarcinile concrete ale soliilor trimise în străinătate. Prin derivare, acest termen a căpătat înțelesul unei scrisori de recomandare, mai cu seamă cel al pașaportului, iar ulterior un ordin prin

care un sol era împuternicit să reprezinte țara de origine. În latină *diploma* sau *posesor de diplomă* exprima posesia diplomei de acreditare, care a fost încredințată de către stat persoanelor oficiale ce reprezentau statul peste hotarele lui. În acest sens, cuvântul *diploma* este deseori atestat în lucrările lui Cicero, Seneca, Tacitus, Pliniu, datorită cărora ajunge în timpurile creștine (*The Language of Diplomacy* 12).

Originea și evoluția limbajului diplomatic

După ce am stabilit ce este diplomația, considerăm oportun să examinăm cum și de ce a apărut practica diplomatică în societatea umană. În acest scop ne propunem să examinăm etapele de dezvoltare ale practicii diplomatice, conturând originea și evoluția limbajului diplomatic. Așadar, diplomația are o istorie relativ nouă, mai exact începând cu perioada Renașterii și cu practica relațiilor diplomatice între orașele-state italiene. Înțelegem, însă, ca rezultatul activităților de comunicare și negociere între entități politice distinse, diplomația are origini greu de stabilit. În acest sens putem asuma că elemente rudimentare ale diplomației au apărut încă în adâncă antichitate. Diplomația, în sensul comportării ordonate a relațiilor dintre un grup de ființe umane și un alt grup, este mai veche decât istoria însăși. Teoreticienii secolului al XVI-lea susțineau că primii diplomați au fost îngerii, prin faptul că serveau drept mesageri între cer și pământ (*Diplomacy* 17). Însă acesta nu este un punct de vedere care ar fi susținut de către istoricii moderni.

Primele elemente ale unui limbaj diplomatic rudimentar atestă încă din Orientul Antic, în tratatul încheiat între faraonul egiptean Ramses al II-lea și regele statului hitit, care datează din secolul al XIII-lea înainte de Hristos. Acest tratat impresionează atât prin volumul cât și prin bogăția conținutului ce îl prezintă. Structura acestui tratat antic, interstatal, constă din trei părți componente: preambul, textul articolelor și încheierea. Pentru istoria diplomației acest tratat are o importanță primordială deoarece acesta reprezintă cel mai vechi acord diplomatic care s-a păstrat și care a servit după formă drept model pentru toate statele antice, servind drept prototip al acordurilor internaționale ulterioare. Limba în care erau redactate acordurile din acele timpuri este limba babiloniană – limba diplomației din acele timpuri. Acest text are un caracter proxen, adică ospitalier. Proxenismul, atât de mult râvnit și răsplătit cu mari onoruri și privilegii, este considerat cea mai veche formă a relațiilor internaționale (*Consular Law and Practice* 4).

Influența lumii antice grecești asupra limbajului diplomatic

Limbajul diplomatic a cunoscut un salt considerabil datorită dezvoltării lumii antice grecești. În anul 570 înainte de Hristos a fost semnat cel mai vechi tratat diplomatic antic, scopul căruia era restabilirea templelor distruse de agresiunile persane și consolidarea păcii. Limba diplomației din această perioadă devine limba greacă. În diplomația greacă timpurie, care a devenit o artă extrem de șlefuită încă din anul 600 înaintea erei noastre, vocea și stilul de comunicare al diplomatului erau considerate atât de cruciale întru succesul misiunii, încât diplomatul era considerat un actor sau orator profesionist (*Diplomacy* 4). Plutarh considera că interpreții/traducătorii trebuie în mod obligatoriu să însoțească doar conducătorii de stat care erau oratori iscusiți. Astfel, apogeul rușinii atât pentru trimisul statului cât și pentru țară era incoerența discursului. În acest sens, un rol primordial în arta oratorică este atribuit lui Demostene, cel mai iscusit dintre oratori, care a fost consul (*proxenos*) în Atena. Reputația sa de orator iscusit se bazează pe un scop bine definit al discursului, sinceritate, argumente clare și străpungătoare, și un control desăvârșit al limbajului. În lucrarea *De Falsa Legatione* (Despre (Falsa) Ambasadă), în care este condamnat adversarul său politic, Aeschines, pentru delapidare în calitatea sa de membru al ambasadei din Macedonia, el dezvoltă importanța pe care semenii săi au acordat-o *cuvintelor simple*. Discursul tratează negocierile și intrigile politice din acele timpuri: «If Aeschines has purposely deceived you for money while holding office as ambassador, do not let him off, do not listen to the suggestion that he is not to be put on trial for „mere words”. For what are we to bring any ambassador to justice, if not for his words? Ambassadors have control, not over warships and military positions... but over words and opportunities. If an ambassador has not wasted the opportunities of the state, he is no wrong-doer; if he has wasted them, he has done wrong... Where the political system is based on speeches, how can it be safely administered if the speeches are false?» (*Interpreters as Diplomats* 15).

Din aceste motive, arta oratorică, care mai târziu a evoluat în limbajul diplomatic, a devenit un limbaj extrem de șlefuit și elevat. Deseori în fruntea soliilor diplomatice erau numiți cei mai redevabili actori. În diplomația lumii antice se pune mare accent pe calitățile personale ale diplomatului, deoarece tocmai de ele depindea reușita unei misiuni diplomatice. Astfel, arta oratorică era o cerință primordială a trimișilor din acele timpuri, de vreme ce aceștia trebuiau să țină discursuri în piața publică (agora) în fața poporului adunat din statul-oraș în care erau acreditați. În lucrările

lui Thucydides este descris cât de magnifice și cât de lungi erau acele discursuri. Poporul aclama cu ovații, sau, dacă nu era de acord, se exprima prin tăcere, «Justice and honesty will be the first topics of our speech, especially as we are asking for alliance; because we know that there can never be any solid friendship between individuals, or union between communities that is worth the name, unless the parties be persuaded of each other's honesty, and be generally congenial the one to the other; since from difference in feeling springs also difference in conduct. Between ourselves and the Athenians alliance began... But we did not become allies of the Athenians for the subjugation of the Hellenes, but allies of the Hellenes for their liberation from the Medes; and as long as the Athenians led us fairly we followed them loyally; but when we saw them relax their hostility to the Medes, then our apprehensions began (*Istoria Războiului Peloponeziac*).

Acești trimiși trebuiau să fie negociatori iscusiți, care să se bazeze pe discuții confidentiale dar în același timp deschise și transparente pentru republica sau democrația respectivă. Arta diplomatică consta în iscusința de a preîntâmpina războiul și de a consolida pacea. Diplomatul trebuia să fie un om bine instruit și capabil să câștige simpatia celor ce-l înconjurau.

Conform cercetătorilor Cooper F. Andrew și Harold Nicolson, prima Conferință diplomatică a fost cea din Sparta, din anul 432, înainte de Hristos, care a fost organizată cu privire la dezbaterea declarării sau nu a războiului asupra Atenei. Despre Conferința din Sparta se vorbește și în lucrările lui Thucydides, din care aflăm că până în secolul al V-lea grecii elaboraseră deja un sistem de relații diplomatice constante, membrilor misiunilor diplomatice li se acordau anumite imunități și atenție sporită, și că ei conștientizaseră că relațiile dintre state nu puteau fi gestionate prin violență sau agresiune, ci exista o *lege* implicită care avea prioritatea intereselor naționale imediate. Discursul regelui Archidamus, ținut în timpul conferinței din Sparta, impresionează prin actualitatea sa: «I have not, Lacedaemonians, reached the age that I have, without having gained experience of many wars. There are some among you of the same age as myself, who will not make the unfortunate mistake of imagining in their ignorance that war is a desirable thing or that it brings with it either advantage or security... I do urge you not to rush into hostilities at once, but first to send to Athens some ambassadors who would remonstrate with them in a tone, neither too suggestive of war, nor too suggestive of submission. In the meanwhile, we can employ the time gained in perfecting our preparations...Nor should we, in a single day's debate of this kind, come

to a decision which may involve the lives and fortunes of our countrymen and in which our national honour is deeply involved. We must make our decision after clam deliberation...Nor should we forget that the Athenians have offered to give us legal satisfaction. It is against the law to treat as a criminal a country which is prepared to offer arbitration» (*Diplomacy* 34).

Cu toate că acest discurs este uluitor de explicit și sincer, referința finală la arbitraj ne face să-i acordăm o atenție sporită. Ceea ce ne uimește este faptul că un om de stat spartan, adresându-se unei adunări populare cu 2452 ani în urmă, s-a referit într-un moment de tensiune acută la metoda arbitrajului drept soluționare a unui litigiu prin acceptarea unei soluții convenabile ambelor țări. Cert este că grecii, cu toate că erau renumiți pentru pasiunea lor pentru rivalitate, depășiseră teoria drepturilor tribale și aspirau spre dezvoltarea intereselor comune.

Contribuția romanilor asupra diplomației

Tradițiile diplomatice grecești au fost moștenite de către Romani. Aceștia din urmă, însă, nu erau înzestrați cu nici o aptitudine specială pentru arta diplomatică și în timpul multor secole de supremație metodele lor au fost orientate spre realizarea scopurilor politicii externe a statului feudal, care era orientat spre acapararea de noi pământuri și bogății prin războaie, cuceriri, jaf și impunerea birurilor pentru popoarele cucerite (*Istoria diplomației antice* 83). Contribuția romană asupra diplomației rezidă mai mult în domeniul dreptului internațional, propagând ideea fundamentală de *drept aplicabilă tuturor raselor* și în toate circumstanțele și datorită fidelității față de angajamentele făcute. Aceste contribuții sunt mai degrabă îndreptate asupra teoriei diplomației decât asupra limbajului diplomatic. Limbajul acestor documente diplomatice era de obicei plin de formule întortocheate, bombastice și lingușitoare. Se întâmpla însă ca scrisorile de acreditare să expună obiectivele soliei cu totul altfel decât instrucțiunile. Se mai întâmpla, de asemenea, ca instrucțiunile scrise să fie însoțite de directive secrete date verbal. În felul acesta diplomația se îmbina cu spionajul politic și cel militar.

Influența Bizanțului asupra limbajului diplomatic

Diplomația Bizantină, sau cea a Imperiului Roman de Răsărit, a păstrat vechile tradiții romane și s-a adaptat tot mai mult situației noi, complicate și primejdioase, bazându-se mai curând pe viclenie și intrigi decât pe forță.

Trimișii Bizanțului nu doar reprezentau interesele Imperiului, ci trebuiau să prezinte rapoarte informative cu privire la situația internă din țările străine. În acest scop, acești trimiși trebuiau să dea dovadă de o judecată temeinică, să posede calități nu doar de orator iscusit ci și de observator abil. Astfel, putem observa evoluția treptată a diplomatului profesionist de la treapta de orator la cea de observator.

Diplomația bizantină dispunea de o organizare admirabilă, fiind condusă de un departament al afacerilor externe. Formulele limbajului diplomatic au cunoscut o dezvoltare ascendentă, căpătând o importanță majoră. Astfel, când un nou împărat urca pe tron, predecesorul său îl prezenta în mod oficial tuturor regilor Orientului și Vestului. Trimișii puterilor străine erau primiți cu mare rafinament și ospitalitate, dar totodată ținuti sub supraveghere, ceea ce le restrângea posibilitățile de spionare. Prima întrevedere cu Împăratul era organizată la cel mai impresionant nivel, primul discurs ținut fiind comunicat prin intermediul marelui Logofăt (*The Language of Diplomacy*, 14).

Cel mai remarcabil diplomat din acea epocă a fost împăratul Iustinian I, care își conducea imperiul din cabinetul său de lucru, dar nu înainte de a se consulta cu atotputernica sa soție, Teodora, care fusese artistă în tinerețe. Iată ce îi scria Teodora regelui Persiei: «Împăratul nu întreprinde nimic fără să se fi sfătuit mai întâi cu mine» (*Istoria diplomației* 93). Diplomația împăratului Iustinian recurgea uneori la izolarea politică și blocarea economică a statelor care se aflau în relații de dușmănie cu imperiul său.

Influența diplomației de la Venetia asupra limbajului diplomatic

Necesitatea acută a reglementării relațiilor externe atât de complexe a orașelor-state italiene, care duceau un comerț internațional intens, a dat naștere unei diplomații abile și rafinate, care a împrumutat multe trăsături din Orient și în special din Bizanț. La rândul ei, diplomația orașelor italiene a exercitat o influență foarte puternică asupra practicii diplomatice a monarhiilor absolute ce se formau în Europa.

Pe măsură ce orașele-state deveneau tot mai puternice, a apărut necesitatea să se întemeieze relații diplomatice atât între orașele-state cât și cu statele din afara Italiei. Preluând metodele și procedeele diplomației din Bizanț, diplomații Venetieni le-au ridicat pe o treaptă nouă, potrivite condițiilor unui oraș comercial și deosebite de cele ale monarhiei bizantine, astfel că pe la mijlocul secolului al XII-lea acest sistem era în plină

desfășurare. Întemeierea diplomației de la Veneția și tranziția de la ambasade temporare la cele permanente aduce cu sine înlocuirea diplomatului-orator (*orator type of diplomat*) cu diplomatul-observator profesionist (*trained-observer type of diplomat*); iar mai târziu *trimisul statului* sau *ambasador*, care erau folosite fără nici o distincție în sens.

Cei mai proeminenți ambasadori din acele timpuri au fost Dante, Petrarca, Boccaccio, iar la o etapă ulterioară Machiavelli și Guicciardini. Din preceptele lui Machiavelli aflăm despre practica progresivă a diplomației din acele timpuri, «Quanto sia laudabile in uno principe mantenere la fede e vivere con astuzia, ciascuno la intende: non di manco si vede, per esperienza ne' nostri tempi, quelli principi avere fatto gran cose she della fede hanno tenuto poco conto, e che hanno saputo con l'astuzia aggirare e' cervelli delli uomini; et alla fine hanno superato quelli che si sono fondati in sulla lealtà. Dovete adunque sapere come sono dua generazione di combattere: l'uno con le leggi, l'altro con la forza: quel primo è proprio dello uomo, quel secondo delle bestie: ma, perché el primo molte volte non basta, conviene ricorrere al secondo» (*Il Principe* 67) / «Oricine înțelege că trebuie să fie lăudat Principele care știe să-și țină cuvântul și să procedeze în mod cinstit, iar nu cu viclenie: totuși experiența vremurilor noastre ne arată că acei Principi au săvârșit fapte de seamă cari au ținut prea puțin socoteală de cuvântul dat și au știut cu viclenia lor să amețască mintea oamenilor; iar la sfârșit au întrecut astfel pe cei cari au lucrat cu cinste. Trebuie să știți așa dar că există două feluri de a lupta: unul bazat pe legi, celălalt pe forță: cel dintâiu este propriu oamenilor, al doilea aparține animalelor; dar întrucât primul nu este de multe ori suficient, trebuie să recurgem la al doilea» (*Principele* 131).

Ținând cont de perioada când aceste precepte au fost scrise, putem admite că acest enunț poate fi de asemenea atribuit timpurilor moderne. Asemenea gânduri, care apar în scrierile lui Machiavelli au fost citate pe larg în perioada respectivă. Publicul conștientizaseră că astfel de principii, precum onestitatea și bunul simț, reprezentau baza tuturor negocierilor internaționale și erau acelea pe care orice diplomat era obligat să le posede și să le observe. Astfel, Veneția a devenit «școala și temelia ambasadorilor» (*The Language of Diplomacy* 26). În această perioadă au fost perfecționate multe dintre practicile standard ale diplomației moderne, cum ar fi utilizarea curierilor și secretarilor, precum și practica de scriere a rapoartelor elaborate despre evoluțiile din țara gazdă, care trebuiau să fie scrise în termen de 15 zile de la întoarcerea din ambasada. Totodată, diplomația venețiană a stabilit

înființarea unor registre speciale, în care se înregistrau toate tratatele sau *pacta* și notele informative sau *commemoriali*. Drept urmare, au început să fie folosite două registre: *registrul tratatelor*, în care se înscriau cele mai importante documente de stat, și *registrul evenimentelor*, în care se înscriau actele curente de stat, ce puteau servi drept precedent diplomatic. Această reglementare exactă a activității diplomatice din Veneția reprezenta un tot unitar și armonios, față de haosul și dezordinea care domneau în secolul al XV-lea. Drept urmare, diplomația venețiană a fost ridicată pentru prima dată la gradul de artă și sistem de la Veneția, unde, după cum se spunea «treburile sunt conduse cu mai multă înțelepciune decât în oricare altă monarhie sau republică din lume» (*Istoria diplomației* 181). Până la căderea Republicii în 1797, arhivele venețiene, în care erau păstrate toate aceste documente cu o mare precauție, au constituit cel mai bogat și mai variat «depozit» de istorie diplomatică din lume.

Preluând practicile diplomației din Bizanț, care se bazau pe trădare, intrigi și viclenie, diplomația de la Veneția a coborât însă limbajul diplomatic pe o treaptă care poate fi caracterizată prin fățărnicie, trădare și spionaj. Astfel, în această perioadă limbajul diplomatic evoluează spre utilizarea formulelor întortocheate, pompoase, abile și rafinate. La detașarea într-o misiune specială, ambasadorii primeau instrucțiuni în care se indica ce trebuiau să facă, ce și cum să vorbească și ce anume să observe, «vă veți strădui să exprimați aceste lucruri cu cât mai multă elocvență și într-un stil cât mai ales» (*Ibid* 181). Cu cât ambasadorul era mai elocvent, cu atât îndeplinea mai bine dorințele Republicii.

Pe de altă parte însă, odată cu dezvoltarea culturii și conștiinței din acea perioadă, limbajul devenea mai expresiv, convingător, plin de înțeles și argumentat dar totodată nu exprima angajamente speciale. Astfel, diplomația Venețiană a exercitat un impact considerabil asupra dezvoltării limbajului diplomatic din acele timpuri încât a fost ridicată la rangul de artă și sistem de la Veneția.

În calitate de ambasadori se selectau foarte minuțios reprezentanți onești și independenți, de înaltă calificare, care dispuneau de rang patrician. Toți trimișii trebuiau să respecte cu strictețe reguli stricte de conduită. Aceste tradiții timpurii au fost confirmate și continuate prin legi ulterioare care dezvăluie importanța înaltă pe care venețienii au acordat-o limbajului și serviciului diplomatic. În virtutea meritelor lor preeminente, diplomații venețieni au devenit modelul diplomatic din toată Europa, care cultivau în societate titlul de «ambasador venețian» (*The Language of Diplomacy*

30). Astfel, diplomația venețiană a pus bazele unei serii lungi de legi și regulamente de conduită pentru ambasadori. Practica diplomației de la Veneția și din alte orașe italiene a fost adoptată și de către cele mai mari națiuni europene. Regele Franței Louis XI, regele Ferdinand al Castiliei, și regele Henry VII al Angliei au stabilit misiuni permanente la curțile regatelor din vecinătate, astfel punând bazele unui adevărat serviciu diplomatic.

Sub influența papalității limba latină devine limba diplomației și a continuat să fie utilizată până în secolele XVII-XVIII, când a început să fie treptat înlocuită de franceză. În 1596, diplomatul venețian Ottavio Maggi, scria că un ambasador «nu trebuie doar să scrie și să vorbească latina cu perfecțiune clasică, ci și să fie maestru în cunoașterea limbilor greacă, spaniolă, franceză, germană și turcă»; iar Callières, în 1716 era de părere că «orice persoană care decide să fie angajată în timpul negocierilor pentru slujba regelui, ar trebui să cunoască limbile germană, italiană și spaniolă, deopotrivă cu latina; a fi ignorant față de latină ar fi un lucru rușinos pentru un angajat public» (*Ibid* 60).

În a doua jumătate a secolului al XV-lea, limba latină, care în Evul Mediu era unica limbă internațională, a început să cedeze locul limbilor vernaculare. Ulterior, fiecare națiune ducea corespondența cu propriii agenți în limba națională, deși latina a continuat să fie utilizată în documentele strict internaționale. Tratatul de la Westfalia (1648), Tratatul anglo-danez din 1670 și Tratatul anglo-olandez din 1674, toate au fost redactate și semnate în latină. Utilizarea limbilor naționale în actele publice ale principalelor țări ale Europei a fost o consecință necesară a creșterii sentimentului național. În Anglia, regele Edward al III-lea, în 1362, a interzis utilizarea limbii normand-franceză în actele publice, stabilind pentru acest scop limba engleză.

Evoluția limbajului diplomatic în epoca modernă

Epoca diplomației clasice europene a început odată cu Tratatul de la Westfalia (1648) care marchează «trecerea de la religie la sistemul statelor moderne, prin promovarea principiilor naționalității, suveranității și egalității» (*Language, Law, and Diplomacy* 728). Interesul statelor devine prioritar valorilor comunității religioase, care era considerată «actor principal al politicii externe la acea epocă» (*The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* 4). Odată cu apariția Statului din secolul al XVI-

lea și al XVII-lea, au început să se dezvolte primele misiuni diplomatice și consulare, care în mare parte și-au păstrat structura până în prezent. În această perioadă, diplomația se bucură de mai multă stabilitate și organizare. Tot atunci se stabilește o ierarhie diplomatică riguroasă, se elaborează formule de corespondență diplomatică unanim acceptate. Apar primele reprezentanțe permanente în statele străine conduse de guvern și departamentele diplomatice centrale; se stabilește o ierarhie diplomatică riguroasă; se elaborează formule de corespondență diplomatică unanim acceptate; se formează un stil al depeșelor și al rapoartelor diplomatice, curtea regală devenind centrul diplomației. Datorită hegemoniei intelectuale exercitate de Franța în Europa secolelor XVII și XVIII și întrucât Franța devenise lider mondial, limba franceză devine limba de comunicare internațională (*lingua franca*), respectiv limba diplomației, preluând locul celei latine. Regele Angliei, Eduard al III-lea, și-a exprimat acordul ca în actele Parlamentului să fie folosită limba franceză, iar dovadă a acestui acord sunt următoarele expresii: «Le roy le vault»/«Aceasta este voința regelui» pentru consimțământul legilor publice; «Soi fait comme il est désiré»/«A se executa conform dorinței» pentru o lege privată; «Le roy remercie ses bons sujets, accepte leur benevolence, et ainsi le vault»/«Regele mulțumește supușilor săi docili, le acceptă bunăvoința și astfel îi apreciază» pentru legile în vederea acordării ajutoarelor și fondurilor în favoarea Regelui (*The Language of diplomacy* 57).

În Franța, limba latina a fost limitată la anumite clase de acte încă de la începutul secolului al XV-lea. Iar în 1512, Regele Francisc I a ordonat folosirea în exclusivitate a limbii franceze în toate actele publice și private. Urmare acestor schimbări, Congresul de la Viena din 1815 și Congresul de la Paris din 1856 au fost redactate în limba franceză.

Sub influența umaniștilor se formează un stil al depeșelor și rapoartelor diplomatice, care devine treptat obligatoriu pentru orice diplomat. Acest stil se caracterizează prin eleganța discuțiilor și corespondențelor diplomatice. În secolul al XVI-lea, s-a elaborat «o etichetă foarte complicată și originală a diplomației» (*Istoria diplomației* 264). Către sfârșitul secolului al XVII-lea, «cuvinte precum *diplomaticus* și *diplomatique* au început să se folosească în mod mai restrictiv în tratatele și documentele oficiale care se ocupau de relațiile internaționale. Oficialii care se ocupau de astfel de probleme se numeau *diplomați*; funcțiile de ambasadori, trimiși și oficiali ai misiunilor din străinătate făceau parte din *corpul diplomatic*» (*The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* 4). Cei mai proeminenți diplomați din acele timpuri

au formulat regulamente care treptat au devenit norme ale legii diplomatice. Unele din aceste reguli au fost incluse în tratatele internaționale, care datează încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Aceste tratate aveau scopul de a elimina confuziile existente dintre state și de a găsi soluția mai multor controverse internaționale complexe prin practici uniforme.

Totuși, diplomația din acea perioadă era considerată o taină a tainelor, de aceea s-a închis în cercul îngust al unor inițiați, conturându-se treptat în diplomația secretă. Centrul unde se elabora această politică era curtea regală. «L'État, C'est Moi»/«Statul sunt Eu» este bine-cunoscuta expresie a lui Ludovic al XIV-lea, care exprimă foarte bine absolutismul francez. Trimisul diplomatic servea drept un spion onorabil, care era împuternicit nu numai să afle secretele din statul în care era trimis dar și să influențeze interesele propriului guvern. La acea etapă a diplomației, «a servi ca spion onorabil însemna mituirea și coruperea miniștrilor din țara în care era trimis» (*Politica de Putere* 124). Respectiv, un ambasador din acele timpuri era considerat «un spion onorabil». Acest fapt este confirmat de aserțiunea naivă a ambasadorului britanic, Sir Henry Wotton, precum că «un ambasador este un om onest trimis să mintă în străinătate pentru binele țării sale» (*Diplomacy* 37).

Limbajul diplomației din epoca modernă a exaltat odată cu proclamarea Declarației de Independență a celor 13 State Unite ale Americii. Textul acestei declarații, elaborat de Thomas Jefferson, stipula «principii moderne de libertate și egalitate a oamenilor, dreptul lor de a-și alege conducătorii după propria sa voință» (*Istoria diplomației* 333). Benjamin Franklin este numit primul ambasador care a reprezentat noul stat American în Franța.

Diplomația revoluționară de la sfârșitul sec. al XVIII-lea corespundea în multe privințe principiilor constituției, care nu admiteau nici războiul în afara hotarelor țării și nici pacea prin capitulare. Această nouă diplomație era totuși încă destul de tânără și lipsită de experiență fiind determinată de multe ori de starea de spirit ai celor care o propagau și de superioritatea militară a țării din care făcea parte. Astfel, limbajul diplomatic deseori dădea dovadă de un ton de brutalitate, grosolanie și chiar o nuanță de violență. Despre aceasta ne vorbesc războaiele lui Napoleon Bonaparte, care poseda strălucite aptitudini diplomatice, dar nu avea suficient calm și stăpânire de sine pentru negocieri, fiind uneori cuprins de adevărate accese de furie: «I am a monarch of God's creation, and you reptiles of the earth dare not oppose me. I render an account of my government to none save God and Jesus Christ» a fost replica lui Napoleon membrilor clerului catolic adunat

în cadrul Conferinței cu clerul catolic și protestant la Breda, la 1 mai 1810 (*Napoleon I of France*).

Drept rezultat al acestei perioade aspre și sângeroase, apare necesitatea stabilirii unor compromisuri care au fost negociate de către ambasadorii statelor europene în timpul Congresului de la Viena în 1815. Obiectivul Congresului era atât găsirea unei soluții pentru asigurarea păcii pe termen lung pentru Europa cât și revenirea la vechile frontiere și redimensionarea marilor puteri. Totodată, «Congresul de la Viena a codificat diplomația drept o instituție caracteristică a noului sistem de state și a stabilit normele de conduită internațională de reglementare a discursului și rangului diplomatic între statele suverane în interesul națiunii în ansamblu, nu al unei dinastii separate» (*The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* 4). Astfel, abia după Congresul de la Viena din 1815, serviciul diplomatic a fost recunoscut ca profesie cu propriul său statut punând capăt unui sistem neechilibrat și lipsit de demnitate. S-a înființat o profesie bine definită, cu propriile sale ierarhii și reguli, predestinată să evolueze și să depășească cercul restrâns de conducere. După războaiele napoleoniene limba franceză, fiind limba inamicului celui mai feroce al Europei, a început să cedeze locul limbilor naționale. Prin urmare, utilizarea exclusivă a limbii franceze ca limbă diplomatică începe să piardă teren. Astfel, o lege din 30 noiembrie 1919 prevedea că Liga Națiunilor nu ar trebui să aibă doar o singură limbă oficială, ci limbile uzuale de comunicare ale acesteia ar trebui să fie limbile franceză și engleză, plus la aceasta, fiecare stat ar trebui să aibă dreptul să utilizeze propria limbă, cu condiția că țara respectivă să asigure traducerea în una din limbile uzuale ale Ligii Națiunilor. Urmare acestei legi, în cadrul Conferinței de la Paris din 1918-1919, limba engleză a fost folosită în drepturi egale cu cea franceză. Diplomații britanici din țările străine au primit ordin să folosească limba engleză în comunicarea oficială cu guvernele cu care duceau afaceri externe. Expedierea circularii de mai jos de către un secretar britanic de externe către una din misiunile diplomatice din străinătate, ilustrează foarte bine această schimbare:

«Foreign Office.

30th July, 1923.

Sir,

I desire to remind you of the rule laid down by Mr Canning, and supported by Lord Palmerston and Lord Granville, and ever since strictly maintained, that all official communications from His Majesty's Representatives abroad to the Government to which they are accredited

must be written in the English language, except in the case of collective or identic notes where a French text may have been agreed upon with other Governments.

I am, etc.,

(Signed) Curzon of Kedleston» (*The Language of Diplomacy* 60).

Considerăm a fi remarcată sintagma *official communication* din această circulară, care ne revelează informația că un diplomat din acele timpuri nu se limita în negocierile sale doar la trimiterea și primirea notelor informative. În probleme de importanță minoră, cât și în cele de importanță majoră, el folosea adesea scrisori semi-oficiale sau private. Pentru limbajul din acest tip de scrisori nu există nici o instrucțiune. Acesta, poate deci, folosi limba engleză sau franceză, sau limba țării, după cum dictează comoditatea.

Tratatele bilaterale trebuiau să fie întocmite în engleză, sau atât în engleză cât și în franceză, sau în engleză și în limba puterii cu care se duceau negocierile. Pentru tratatele multilaterale, însă, era admisă doar limba franceză. Această poziție este prezentată în următoarea circulară eliberată în 1895 către misiunea diplomatică engleză în străinătate:

«F.O.

June 7, 1895

Sir,

I have to inform you that Her Majesty's Government attach much importance to the strict observance of the rule that Treaties, Conventions, and other international engagements, between Great Britain and foreign Powers should, in all cases, be drawn up in the English language. This text may be accompanied by another version, either in French, or in the language of the foreign State which is a party to the Treaty, but in no case should an international engagement between this country and a foreign Power be concluded in a foreign language only.

It should be of course be clearly understood that this rule does not apply to international Treaties or engagements to which three or more Powers are parties. Such instruments may, if so desired, be drawn up in the French language only.

I am Etc.,

Kimberley» (*Ibid* 60).

Această poziție a fost reafirmată de emiterea circularii adresată reprezentanților diplomați ai Majestății Sale în străinătate de către Lordul

Balfour din 20 iunie 1922. Un tratat bilingv ar trebui să conțină întotdeauna o clauză care să indice care text este autentic sau că ambele sunt la fel de autentice.

Tratatul de pace cu Germania (numit în mod obișnuit Tratatul de la Versailles) semnat la 28 iunie 1919, conținea clauza «Tratatul actual, al cărui text în limba franceză și engleză este autentic, urmează a fi ratificat». Pe când Tratatul cu Austria (numit în mod obișnuit Tratatul de la St.-Germain-en-laye) semnat la 10 septembrie 1919, conținea clauza «Tratatul actual, în franceză, engleză și italiană, urmează a fi ratificat. În caz de divergență, textul francez va predomina...» (*Ibid* 64). Aceste evoluții au favorizat considerabil prestigiul limbii engleze. Engleza și franceza devin în egală măsură cele două limbi oficiale ale Ligii Națiunilor, iar în toate tratatele încheiate sub egida Ligii, textul englez are egală valabilitate ca și cel francez. Astfel, evoluția cognitivă a societății secolului al XX-lea face ca limbajul diplomatic să devină mai elevat iar problemele diplomației mai complexe și mai variate decât în trecut. Alegerea cuvintelor potrivite devine extrem de importantă. Apare necesitatea unui limbaj diplomatic bine gândit, echilibrat, moderat, care să asigure un control rafinat asupra sensului cuvintelor: atât în exprimarea acordului, cât și în respingerea acestuia.

Evoluția limbajului diplomatic în epoca contemporană

După cel de-al doilea război mondial, sub presiunea unor fenomene noi și necunoscute anterior, a apărut nevoia unei noi legi diplomatice. Perioada interbelică a consolidat și inițiat noi proceduri diplomatice care se caracterizează printr-o diplomație multilaterală, dezbateri publice, proceduri parlamentare internaționale și putere de decizie colectivă. Engleza a devenit limba puterii și a prestigiului și, prin urmare, un portar internațional pentru progresul social și economic. Deși franceza nu mai poate fi din punct de vedere tehnic limba diplomației contemporane, efectele utilizării sale de-a lungul mai multor secole sunt încă resimțite în multe situații. Astfel, influența limbii franceze, la fel ca și precursorul său, latina, este resimțită pe scară largă în limbajul diplomatic prin astfel de termeni ca:

acte final (fr) /*act final* (ro) /*final act* (eng) – declarație oficială care rezumă rezultatele unei conferințe între reprezentanții a două sau mai multe națiuni;

agrément (fr) / *aprobare* (ro) / *approval* (eng) – acord al unui stat cu privire la o persoană propusă ca reprezentant diplomatic al unui stat; acord internațional între părți în scopul reglementării raporturilor juridice;

aide mémoire (fr) / *ajutor de memorie* (ro) / *memory aid* (eng) – notă înmănată personal de un agent diplomatic celeilalte părți în cursul unor convorbiri, care rezumă problema discutată;

Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire (fr) / *Ambasador extraordinar și plenipotențiar* (ro) / *Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary* (eng) – această expresie este mai degrabă o modificare decât împrumut direct din franceză și reprezintă cel mai înalt grad diplomatic atribuit unui trimis oficial al unui stat suveran, care este acreditat pentru a asigura reprezentativitatea statului de un alt stat suveran pe teritoriul său;

attaché (fr) / *atașat* (ro) / *attaché* (eng) – consilier al șefului unei reprezentanțe diplomatice; cel mai mic rang dintre membrii personalului diplomatic al unei reprezentanțe diplomatice;

chargé d'affaires (fr) / *chargé d'affaires /însărcinat cu afaceri* (ro) / *charge d'affaires* (eng), urmat de abrevierea "a.i." (ad interim) – funcționar de rang oficial din cadrul unei ambasade care este împuternicit să înlocuiască pe ambasador în absența sa;

communiqué (fr) / *comunicat* (ro) / *communiqué / press release* (eng) – declarație publică care rezumă rezultatul unei întâlniri între reprezentanții a două sau mai multe națiuni;

consul (fr) / *consul* (ro) / *consul* (eng) – funcționar subordonat ambasadorului, care reprezintă interesele politice și economice ale unei națiuni și sprijină interesele cetățenilor care vizitează sau locuiesc în națiunea gazdă;

consul honorifique (fr) / *consul onorific* (ro) / *honorary consul* (eng) – cetățean al unei națiuni gazdă numit de o altă națiune pentru a-și reprezenta interesele în absența unui consulat;

exequatur (fr) / *exequatur* (ro) / *exequatur* (eng) – autorizație dată de un șef de stat unui consul străin de a-și exercita funcțiile în țara în care este trimis;

lettres de créances (fr) / *scrisoare de acreditare/depline puteri* (ro) / *credentials* (eng) – document oficial care atestă calitatea unui diplomat de a-și reprezenta statul în raporturile sale cu un alt stat;

modus vivendi (fr) / *modus vivendi* (ro) / *modus vivendi* (eng) – acord provizoriu care rămâne în vigoare până la finalizarea documentului final; în uz general, denotă un compromis practic sau un mod de viață;

La contribution de la bibliothèque à l'affirmation de la diversité culturelle

note verbale (fr) / *notă verbală* (ro) / *verbal note* (eng) – notă diplomatică nesemnată scrisă la persoana a treia, de natura unui memorandum, dar uneori considerată a fi mai formală;

protocole d'entente (fr) / *memorandum de înțelegere* (ro) / *memorandum of understanding* (eng) – document diplomatic cuprinzând expunerea faptelor sau argumentelor juridice care privesc relațiile dintre state și formează sau vor forma obiectul unor tratative; memorial

visa (fr) / *viza* (ro) / *visa* (eng) – un document care autorizează unui cetățean reședință temporară sau permanentă într-un alt stat.

Reprezentanții acestei noi clase diplomatice sunt mai capabili decât predecesorii lor să oglindească și exprime interesele și aspirațiile țărilor pe care le reprezintă. Un diplomat, căruia i se cere să funcționeze ca ochii, urechile și vocea țării pe care o reprezintă în străinătate, trebuie să țină cont de interesele și valorile naționale, în același timp să fie capabil să înțeleagă politica și cultura externă. Diplomații profesioniști trebuie să dea dovadă de abilități ce includ «inteligentă, tact, discreție, prudență, răbdare, autocontrol, muncă în echipă, adaptabilitate, imaginație creativă, capacitate de a emite și comunica mesaje exacte către publicul țintă, în același timp fiind capabili să indice sensuri alternative plauzibile pentru alte audiențe și aptitudine intelectuală și agilitate lingvistică pentru a prezenta compromisuri și flexibilitate necesare în timpul negocierilor intense orientate spre rezultate pozitive. Problemele statului trebuie să fie tratate cu delicatețe precum și judecată temeinică deoarece eșecul uneia dintre ele poate duce la consecințe catastrofale» (*The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* 2).

Prezența decalajului mare dintre nivelurile de dezvoltare economică și socială a statelor vechi și noi este o altă provocare importantă pentru limbajul diplomatic din perioada contemporană. Problemele legate de relațiile economice, de ajutor și asistență pentru dezvoltare sunt acum probleme majore în relațiile dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare. Un diplomat dintr-un stat industrializat aflat într-o țară în curs de dezvoltare sau vice-versa, se ocupă acum mai puțin de întrebări politice care au fost anterior substanța relațiilor diplomatice, decât de probleme de comerț, ajutor și asistență tehnică. Ca răspuns la aceste situații noi, unele state industrializate obișnuiesc să stabilească misiuni separate de ajutor și asistență în cadrul sau pe lângă ambasadele lor. Una dintre cele mai importante funcții ale reprezentanțelor diplomatice este de «a informa guvernul despre situația și evenimentele din țara de reședință, iar guvernul țării de reședință – despre politica statului pe care

îl reprezintă reprezentanța diplomatică» (*Geopolitica lumii contemporane* 137). Reprezentantul diplomatic deține o funcție trivalentă: de comunicare, negociere și informare. El devine reprezentantul propriului guvern, care transmite și expune mesajele sale guvernului care l-a acreditat și transmite mesajele ce provin de la guvernul străin către propriul guvern. Diplomația contemporană reprezintă principala formă de întreținere a relațiilor oficiale între state în conformitate cu normele dreptului internațional. Statele lumii contemporane își construiesc relațiile între ele bazate pe egalitate în drepturi, pe calea colaborării reciproce și consensului. Limbajul diplomatic în aceste condiții devine arta de a purta negocieri și de a găsi soluții reciproc acceptabile în scopul reglementării și prevenirii conflictelor internaționale.

Concluzii

Trecerea în revistă a îndelungatei evoluții a limbajului diplomatic evidențiază numeroase transformări, dar și anumite constante istorice. Per ansamblu, limbajul diplomatic este un organism în continuă schimbare, care se conturează prin interacțiunea dintre entități diferite, astfel că preia influențe transformatoare din mediul internațional în care acționează. Fiind într-o perpetuă schimbare, conținutul, caracterul și mijloacele limbajului diplomatic au cunoscut o evoluție ascendentă de-a lungul diverselor etape ale dezvoltării sale. Astfel, diplomația din epoca modernă preferă să soluționeze conflictele și litigiile prin intermediul comunicării la masa tratativelor, pe calea colaborării reciproce și consensului. În această perioadă limbajul diplomatic devine profesionist și de o importanță majoră, întrucât limbajul nu este un simplu instrument de comunicare, sau mijloc de transmitere a gândurilor, ci însăși esența vocației diplomatice. Epoca contemporană constituie apogeul evoluției diplomatice, devenind instrumentul principal al politicii externe și al relațiilor internaționale. Interesele lumii contemporane sunt de nerecunoscut în ultimul secol, deoarece trăim într-un mediu global mult mai provocator, mai complex și mai exigent decât lumea din 1945. În perioada modernă limbajul diplomatic și cerințele impuse diplomaților sunt supuse unor schimbări semnificative, radicale chiar. De aceea înțelegerea forțelor care afectează acest sistem devine iminentă. Aceste evoluții rezultă din natura schimbătoare a statului, a ordinii mondiale și a interacțiunii dintre acestea. Reflectând asupra continuității artei diplomatice și examinând diagrama evoluției limbajului diplomatic, putem observa că limbajul diplomatic cunoaște o traiectorie ascendentă. Principalele

La contribution de la bibliothèque à l'affirmation de la diversité culturelle

instrumentele care au favorizat dezvoltarea diplomației și totodată a limbajului diplomatic au fost instaurarea legii și dezvoltarea negocierii.

Bibliografie

- Berrige, G.R., Alan, James, *A Dictionary of Diplomacy*, London, Palgrave Macmillan, 2003.
- Burian, Alexandru, *Geopolitica lumii contemporane*, Chișinău, 2003.
- Chas, W. Freeman, *Diplomat's Dictionary*, United States, Institute of Peace Press, 2010.
- Cooper, F. Andrew, Heine, Jorge, Thakur, Ramesh, *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, UK, Oxford University Press, 2013.
- Dembinski, Ludwik, *The Modern Law of Diplomacy, External Missions of States and International Organizations*, The Netherlands, UNITAR, 1988.
- Gaselee, Stephen *The Language of Diplomacy*, England, Cambridge, 1939.
- Lee, T. Luke, Quigley, John, *Consular Law and Practice*, New York, Oxford University Press, 2008.
- Nicolson, Harold, *Diplomacy*, ediția a 2-a, Londra, Oxford University Press, 1950.
- Ostrower, Alexander, *Language, Law, and Diplomacy, A Study of Linguistic Diversity in Official International Relations and International Law*, Philadelphia, Universitatea Pennsylvania Press, volum 2, 1965.
- Poteomkin, V.P., Bahrușin S.V., Efimov A.V., *Istoria Diplomației*, Moscova 1959, vol. I, traducere de A. Herescu, îngrijire științifică a ediției românești P. Constantinescu, București 1962,
- Roman, Alexandru, *Istoria diplomației antice*, Chișinău, 1997.
- Ruth, A., Roland, *Interpreters as Diplomats: A Diplomatic History of the Role of interpreters in World Politics*, University of Ottawa Press, 1999.
- Wight, Martin, *Politica de Putere*, traducere de Tudor Florin, Chișinău, Editura ARC, 1998.

Surse electronice

- Benjamin Franklin: First American Diplomat, <https://history.state.gov/milestones/1776-1783/b-franklin> (accesat pe 31 martie 2019).
- Diplomacy, <https://www.britannica.com/topic/diplomacy#ref59476> (accesat pe 2 aprilie 2019).
- Istoria Războiului Peloponeziac, cartea a 3-a, capitolul 9, Thucydides, scrisă în 431 înainte de Hristos, traducere în engleză de Richard Crawley, <http://classics.mit.edu/Thucydides/pelopwar.3.third.html>, accesat pe 5 aprilie 2019.
- Napoleon I of France, https://en.wikiquote.org/wiki/Napoleon_I_of_France, (accesat pe 5 aprilie 2019).

Niccollo, Machiavelli, *Il Principe*,

http://www.letteraturaitaliana.net/pdf/Volume_4/t324.pdf, (accesat pe 5 aprilie 2019).

Niccollo, Machiavelli, *Principele, traducere din limba italiană de Sorin Ionescu* https://biblacad.ro/UPC_Personalitati/principele.pdf, (accesat pe 5 aprilie 2019).

The Beginnings of the Language of Diplomacy, <https://www.legallanguage.com/legal-articles/language-of-diplomacy/> (accesat pe 2 aprilie 2019).

White, Brian, *Diplomacy*, Oxford University Press, 2005, https://www.academia.edu/25494168/Diplomacy_brian_white (accesat pe 2 aprilie 2019).